

Dictadura lingüística a l'hospital

«¿Ens podem morir, almenys, parlant en català amb el metge i les infermeres de l'hospital? Ho dubto»

He vist i he llegit fa ben poc dos informes sobre l'estat de la llengua catalana. He vist un "30 Minuts" a TV3, titulat "Llenguaferrits" (<https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/30-minuts/llenguaferrits/video/5879592/>), on el que més em va colpir va ser la referència a dos germans d'una família catalanoparlant que parlaven castellà entre ells. Quan el pare els va preguntar perquè ho feien, els fills van respondre que el castellà era la llengua que parlaven a l'escola (després, el reportatge aclaria que el castellà era la llengua que es parlava al pati de l'escola). Vaig quedar colpit, però no pas sorprès. Quan jo vivia a Londres, durant els primers anys vuitanta, tenia am estat amb una família d'exiliats xilens que tenien dos fills, un nen i una nena. A casa tots parlaven castellà, però els dos nens parlaven anglès entre si. També era la llengua de l'escola, en aquell cas tant de l'aula com del pati.

L'altre informe, en aquest cas llegit, ha sigut l'InformeCat 2019 de la Plataforma per la Llengua. Sobre la llengua que s'usa als patis de les escoles, l'informe inclou un estudi fet en cinquanta centres educatius de Catalunya que revela que, de mitjana entre Primària i Secundària, només el 24,3% de les converses dels nens al pati són en català. Ara bé, els nens quan van creixent van reduint l'ús del català, perquè mentre que a Primària són en català el 35% de les converses, a Secundària cauen a menys de la meitat amb un esquàlid 14,6%. Així s'entén molt millor que dos germans de família catalanoparlant utilitzin el castellà per relacionar-se entre ells.

Si al pati de l'escola hi afegim els videojocs i el Netflix, ja ens acostem a la Catalunya Nord, on els parlants de català que hi queden t'expliquen que només l'utilitzaven per parlar amb els seus pares i avis. Que per això el saben. També t'expliquen que utilitzaven el francès per relacionar-se amb els germans i que, després, han parlat ja francès dins el matrimoni i amb els fills. Aquest procés es va accentuar al nord de l'Albera en acabar la Segona Guerra Mundial i, actualment, setanta anys després, l'índex de reproducció del català a la Catalunya Nord entre pares joves de menys de 25 anys i els seus fills es menor de l'1%. Directes, doncs, cap a l'extinció com a llengua d'ús social. Òbviament, hi ha gent del Nord que estudia el català per la seva utilitat per relacionar-se amb el Sud, però això no es reflecteix en l'ús social.

¿Ens podem morir, almenys, parlant en català amb el metge i les infermeres de l'hospital? Ho dubto. Durant el franquisme, amb el català restringit a l'ús privat, hi havia qui deia que almenys s'havia de poder parlar català en tres relacions cabdals precisament de l'àmbit privat: amb el metge, amb el banquer i amb el confessor. Descartada aquesta última relació per l'encongiment social de l'àmbit religiós, ens queden el metge i el banquer. És probable que l'última relació en català que sobrevisqui sigui amb el banquer, perquè la del metge trontolla. Quan dues persones amb llengües maternes diferents es posen a parlar, es produeix un fenomen que els experts descriuen com a convergència lingüística: una de les dues adopta la llengua de l'altra. Hi convergeix. Doncs bé, a la sucursal bancària és l'empleat qui generalment convergeix cap a la llengua del client. Als hospitals públics, en canvi, són els clients -els malalts- els que convergeixen sí o sí cap a la llengua del metge o de la infermera. És el que en dic dictadura lingüística dels hospitals.

Reconec que aquest és un fenomen recent, fins fa poc eren precisament els metges una de les professions que destacaven per la seva voluntat d'adaptació a la llengua dels malalts. Ho devien fer per respecte a la situació de fragilitat de la persona a la qual ajudaven i per cercar l'eficàcia en l'interrogatori clínic. Aquesta qualitat de l'atenció mèdica ha caigut en picat amb l'arribada de molts metges d'altres procedències geogràfiques. Efectivament, el que ha caigut és la possibilitat del malalt de poder parlar en català amb el personal sanitari. La falta de metges i la

urgència en cobrir places ha fet que es tanquessin els ulls davant els aspectes lingüístics de l'atenció hospitalària i del que constitueix una tremenda falta de respecte als malalts catalanoparlants.

En aquest àmbit, la fragilitat i la vulnerabilitat dels "clients" fa que la convergència lingüística sigui massiva i unidireccional cap a la llengua del metge, la metgessa o del personal d'infermeria. Segons l'InformeCat 2019 de la Plataforma per la Llengua, entre el 70% i el 90% dels pacients i malalts catalans adequen la llengua a la del personal sanitari, sigui el castellà o el català. Quan s'arriba a percentatges del 90% és que quelcom no funciona; és que el personal sanitari es deixa portar per la comoditat i la mandra lingüístiques. El camp que té el personal sanitari per adaptar-se a la llengua del malalt, que és com hauria de ser sempre, ha quedat reduït per la desídia, en molts casos, a un miserable 10%! Anem enrere com els crancs.

Tot i tenir a la memòria recent un episodi familiar molt sensible, mai havia escrit sobre aquest tema fins que he vist ara que les dades de la Plataforma per la Llengua corroboraven àmpliament les meves sensacions. Fa sis anys, la meva mare de 94 anys va morir en un hospital concertat de Barcelona després de tres setmanes d'internament i d'agonia. En aquestes situacions i a aquesta edat, un pacient no pot fer segons quines filigranes lingüístiques, sigui catalanoparlant com era la meva mare o sigui castellanoparlant.

Doncs bé, cap infermer o infermera s'hi va dirigir mai en català durant les tres setmanes que la van tractar, tot i que ella, quan podia dir alguna cosa, ho feia en català. He dit que la van tractar, perquè cuidar és una altra cosa. El mateix va passar amb els metges on, però, hi va haver una gran excepció. Era un cardiòleg que va preguntar primer de tot quina llengua utilitzava la meva mare i es va posar a parlar-li en català amb un accent estranger notable. Després vaig saber que era lituà!! Sempre li he estat molt agraït.